МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

МІЖНАРОДНА
КАДРОВА
АКАДЕМІЯ

МКА

ГОЛОДОМОР 1932–1933 років В УКРАЇНІ:

каральні органи більшовицького режиму

Матеріали V Міжнародної наукової конференції
м. Київ, МАУП, 24 листопада 2006 р.

Київ 2007

ББК 63.3(4УКР)6я43
Г61

Відповідальний редактор В. М. Чирков
(видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”)

Голодомор 1932–1933 років в Україні: каральні органи більшовицького режиму: Матеріали V Міжнар. наук. конф. (Київ, МАУП, 24 листоп. 2006 р.). — К.: МАУП, 2007. — 212 с.

Г61

ISBN 978-966-608-838-6

У пропонованому збірнику подано доповіді учасників V Міжнародної наукової конференції — відомих учених, істориків, громадських і політичних діячів України та колишніх республік СРСР. На форумі розглянуто низку питань, серед яких основним є з’ясування причин, що призвели до застосування органами більшовицького режиму каральних заходів проти беззахисного населення України.

ББК 63.3(4УКР)6я43

ISBN 978-966-608-838-6

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2007

ЗМІСТ

Г. В. Щокін
Вітальне слово 5

М. С. Дорошко
Комуністичний терор 30-х років
у Радянській Україні:
причини і наслідки 7

В. В. Омельчук
Державна політика щодо
увічнення пам'яті жертв
Голодомору як чинник
становлення національної
історичної пам'яті 12

В. Ф. Козел
Застосування методів непрямого
управління процесами
голодомору в Україні 32

О. І. Неживий
Організатори і практичні
виконавці геноцидів-голодоморів
в Україні 37

О. В. Корнєв
Голодомор 1932–1933 років
на Балаклійщині: правда історії
в архівних документах
і спогадах свідків 46

Вальдемар Мих
К вопросу о голоде немцев
в Поволжье 54

І. М. Філіппова
Системний підхід зразка
1892 року 81

В. Ф. Мицик
Винародовлення триває 89

М. В. Мелинти
Депортация молдавских
священнослужителей
в 1945–1947 гг. 95

С. И. Мелник
Большевистское гонение
на Церковь Бессарабии
(1940–1941 гг.) 106

Г. Д. Бадунь
Голодомор 1932–1933 років:
політико-правовий
і морально-етичний аспекти 110

А. М. Маслюк
Проблема самосвідомості
у лімінальному стані
(на матеріалах самозвітів
жертв голодомору) 114

А. Я. Скрицький
Як сільським радам
донести молоді правду
про Голодомори в Україні? 120

Ю. В. Скрицька
Голодомор 1932–1933 років —
гуманітарна катастрофа
XX століття 131

В. М. Кухарський
Методологія злочинних
голодоморів у талмудичних
джерелах 142

С. П. Білик
Голодомор 1932–1933 років
на Вінниччині — закономірний
наслідок сталінської політики
суцільної колективізації

О. І. НЕЖИВИЙ
провідний фахівець
Центр з вивчення історії та сучасних форм тоталітаризму МАУП,
м. Київ

ОРГАНІЗАТОРИ І ПРАКТИЧНІ ВИКОНАВЦІ ГЕНОЦИДІВ-ГОЛОДОМОРІВ В УКРАЇНІ

Голодомор 1932–1933 років в Україні — V, с. 37–45

Як відомо, будь-яка подія, що відбувається вперше, може бути випадковістю, вдруге вона вже є тенденцією, а втретє — засвідчує закономірність. Україна пережила три голоди у XX ст., не інакше, як "закономірні", бо організовані системно. Але чому їх було саме три?

На думку спадає трійця — таїна духовності в культурі українського народу. Триєдність у всьому: у світобудові, вірі, гербі-тризубі в державотворенні, народних звичаях у побуті-житті. Триєдність християнського Бога найістотніше характеризує християнство. У попередній, дохристиянській вірі наддніпрянців цю потрійність божества відав-знав увесь народ і жив цією таїною. Триглав (Сварога-Перуна-Святовита) Велесової книги у формі дохідливо зрозумілої міфології засвідчує діалектичне розуміння світобудови — це формула більшою мірою знання (відання), а не віри. Загубиться Велесова книга, але не втратиться нажитий історією розум: у науковій формі через тисячі років ця діалектика в міфології розвинеться у філософії Фрідріха Гегеля в його вченні про абсолютну ідею (щодо якої він проводив паралель з Богом-Отцем), природу як світ явлення абсолютної ідеї в неорганічній формі та абсолютний дух людського пізнання, завдяки якому абсолютна ідея осягне й усвідомить себе в людському розумі. У космогонії наддніпрянсько-трипільської культури цей розум — Сварог або Свар як Найвище Небо.

Триєдністю пронизано і сьогодні життя українців, знаємо її з власного досвіду, навіть побуту. Очевидно, троїстість українських голодоморів у XX ст. (1921–1923, 1932–1933, 1946–1947 рр.) невипадкова і, напевне, у сатанинський спосіб пародіює українську ментальність — саму ідею Триглава-Трійці у нашому розумі й дусі як принцип абсолютного осягнення істини. Агресія проти Русі-України як колиски індоєвропейських народів велася завжди, але тотальне винищення терором і голодоморами уможливило аж XX століття, коли левитсько-фарисейське духовно-політичне сатанинство оволоділо Заходом під личиною сіонізму, а Сходом — у формі марксистсько-ленінського комунізму. Мету народовбивства убивці сформулювали коротко: "Етнографічний матеріал" буде зміне-

ний, цинічно сказав один єврей, "велика риба" місцевого ГПУ"[1]. Так 31 травня 1933 р. італійський консул Граденіго зафіксував цю мету в офіційному повідомленні своєму урядові з Харкова, тодішньої столиці УСРР.

До проведення голодоморного терору більшовики підготувалися ґрунтовно — теоретично і практично. Потенційна можливість організованого здійснення голоду серед населення закладена в самій установці марксистських режимів на боротьбу з людською власністю як нібито найголовнішим лихом цивілізації. А практично голод розпочинається одразу ж із державним переворотом, націоналізацією та пограбуванням промисловості, забороною приватної власності для виробників продовольчої продукції, припиненням торгівлі та обміну товарів, запровадженням хлібної монополії та примусовим вилученням харчових продуктів у його виробників.

Наука має керуватися документами, вивчаючи ту чи іншу проблему. Головним документом творення голоду є логіка будівництва соціалізму за Марксом і Леніним, якій сліпо вірила і керувалася нею більшість у більшовицькій партії. Історичного вивчення потребує рівень поінформованості комуністичних вождів і функціонерів щодо публічної латентності в їхній діяльності: хто саме з них усвідомлював глибоке левитсько-фарисейське коріння більшовицької ідеології та методології, отже, грав свідомо вибрану роль у постановці спектаклю на кону історії, а хто простакувато вірив у марксизм-ленінізм як наукове вчення, мав його за керівництво до дії і був усього-навсього знаряддям системи обдурювання та іншоназивання (інакомовлення).

До перших (свідомих ідейно-духовних злочинців), очевидно, належали В. Ленін-Ульянов, Л. Троцький-Бронштейн, Й. Джугашвілі-Сталін, Л. Каганович, В. Молотов; до других (ошуканих "передовим ученням"), можливо, — М. Скрипник, Х. Раковський, М. Фрунзе, М. Хрущов, Г. Петровський, В. Чубар… Присутність у переважно єврейському середовищі більшовиків мінімальної кількості українців, які намагалися хоч якимось чином запобігти голодоморам, наводить на думку, що вони самим фактом перебування в більшовицькому керівництві виконували для нього захисну функцію і не підозрювали про підводні течії "інтернаціонального криміналу — кримінального інтернаціоналу", тобто про антидуховне походження більшовизму та його трьохтисячолітню історію.

Кадрова політика антикультури орієнтується на бажані вроджені задатки розбудити в собі звіра і поводитися агресивно, по-лев'ячи, шалено і навіжено, непоступливо, непримиренно, ні з ким не рахуватися, нічого не остерігатися, і підтримує та розвиває такі потенційні можливості в зародку, готуючи майбутніх лідерів і провідників політики "філософії зла" в житті та обдурюючи і доводячи до фанатизму й істерії широкі людські маси. Відповідні набуті риси характеру мали основоположники сіонізму та комунізму, вожді і виконавці їхніх рішень і вказівок на місцях, керівники силових структур і репресивних органів у Радянському Союзі та країнах "соціалістичного табору" в часи тоталітаризму.

Серед верховодів більшовизму лев'ячою агресивністю відзначалися його творці — Лев Троцький (Брон-

[1] Див.: Кардаш П. Злочин. — Мельбурн; К., 2003. — С. 16.

штейн), Бланк-Ленін, Джугашвілі-Сталін. За визначенням Д. Волкогонова, з-поміж соратників "без Леніна тільки Троцький і Сталін мали самостійне історичне значення"[1].

Ленін-Бланк — вроджений зразок вождя тоталітарного типу, уособлення Єгови-Ягве в комуністичній теократії, хто не допускав інакомислення навіть серед "соратників". Його наставник Олександр Парвус (Гельфанд) розгледів у ньому єдину у світі людину, спроможну здійснити неймовірний план захоплення світової фінансової системи шляхом революційного перевороту в окремій країні, і ніколи не забував про нього. "Злодейски гениальный Ленин" — характеризували його сучасники[2]. "Геніальне злодійство" Леніна, або кримінальне єство цього "діяча" з великої дороги, за висловлюванням Д. Волкогонова, "вельми рельєфно виявлялося в потворному співвідношенні політики і моралі, інтелекту і добра... Наслідком цього "геніального злодійства" був послідовний, до кінця життя, антидемократизм Леніна в політиці"[3]. Антигуманізм, ненависть до справжньої вченості, "більшовизм душі", соціальний расизм, радикалізм мислення і радикалізм дій увиразнюють і пояснюють суспільний ідеал цього "вождя світового пролетаріату": "Все суспільство буде однією конторою і однією фабрикою з рівністю праці і рівністю плати"[4]. "Злодійська геніальність" Ульянова-Леніна виявлялася в його установці, гранично жорсткій, що означала монополію на владу. Фактично це вилилося в більшовицький абсолютизм... Більшовики, за своєю природою, ні з ким не хотіли ділитися своєю владою. Монополія на диктатуру була у них у крові. Ідеї політичного цинізму, крайнього радикалізму, тотального контролю, монополії на владу і думку безперервно генерувалися в запалених мізках вождя більшовиків"[5].

Цей творець більшовицької тоталітарної системи і був головним організатором голодоморів у XX ст., що почалися з перших днів жовтневого перевороту 1917 року в Росії. Справа його життя не припинилася з його відходом від політики і кончиною. В останній публічній промові 20 листопада 1922 р. (стенограма ніколи не друкувалася) Ленін був відвертий щодо непу: "Ми робимо певний жест, певний рух. Ми зараз відступаємо, як ніби відступаємо назад, але ми це робимо, щоб відступити, а потім розігнатися і сильніше стрибнути вперед. Тільки за цієї умови ми відступаємо назад у проведенні нашої нової економічної політики..."[6] Терор голодом у недалекому майбутньому "вождь" запрограмував у листі до Л. Каменєва від 3 березня 1922 р.: "Велика помилка думати, що неп поклав кінець терору. Ми ще повернемося до терору, і терору економічного"[7]. Очевидно, така заповідь теоретичного ленінізму практичному сталінізмові.

Тотальний терор Сталін не "вигадав", зауважує Д. Волкогонов, йому було в кого навчитися: в основі творення нового "справедливого" суспільного ладу лежало насильство. Перший "вождь" мав намір "перетворити державу в установу для примушування творити волю наро-

[1] Волкогонов Д. Семь вождей. — М.: Новости, 1999. — Кн. 1. — С. 83.
[2] Там само. — С. 30; Потресов А. Н. В плену у иллюзий. — Париж, 1927. — С. 99.
[3] Волкогонов Д. Семь вождей. — С. 37.
[4] Там само. — С. 39.
[5] Там само. — С. 41–42.
[6] Там само. — С. 138.
[7] Там само. — С. 138; Ленин В. И. ПСС. — Т. 44. — С. 428.

ду… організувати насильство в ім'я інтересів трудящих". Ленінською установкою керувався і Сталін, повертаючись до терору економічного, а згодом і політичного в січні 1928 р.: для України встановлювався хлібозаготівельний план в обсязі 265 млн пудів, за дорученням нового "вождя" урядовцям у Харкові надсилалася телеграма з нереальною вимогою — "розверстати" за одну добу для кожної округи та кожного села мінімальні січневі завдання. Сам організувавши терор на новому витку більшовицької спіралі, він переклав вину на інших за ним же запроваджену "механічну розверстку", внаслідок чого, за його словами, "утворилася кричуща невідповідність, через яку на Україні, попри непоганий урожай, низка врожайних районів опинилась у стані зубожіння та голоду…"[1]. Таким чином, обережно резюмує В. Васильєв, у 1931 р. в листі до Л. Кагановича Сталін визнавав факт голоду, але пояснював його "механічною розверсткою".

Вочевидь, радикальніші висновки Д. Волкогонова: "Сталінська система була такою, що виконання головних її економічних, соціальних і політичних завдань в галузі індустріалізації, мілітаризації, колективізації, ліквідації куркульства, ідеологізації суспільства були неможливі без перманентних чисток, терору, постійної війни проти власного народу… Увесь період володарювання Сталіна в радянській державі був кривавий. Але епіцентром терору були тридцяті роки повністю. Ініціював нескінченні "справи" сам Сталін…"[2]

Це кримінально-політичні "справи" і злочини проти людяності та людства: проведення хлібозаготівель методами продрозкладки та цілковите вилучення продовольства в селян, суцільна колективізація як форма ліквідації традиційного селянського укладу і стану селянства, "законодавчі" ініціативи ("декрет про п'ять колосків" і сталінська телеграма від 1 січня 1933 р. керівникам УСРР, оформлена як постанова ЦК ВКП(б) віддати хліб, якого… не було), усі складові організації і здійснення голодомору 1932–1933 рр. У ролі лютого "бога" комунізму публічно виступав генсек Сталін і під приводом безумовного виконання нереальних хлібозаготівель, так само, як і вигаданий Єгова-Ягве, ламав станового хребта всьому народові, "упокорюючи" його своєю злою волею і підпорядковуючи невблаганній тоталітарній системі.

Втім, професор А. Кіндратенко дотримується іншої думки щодо ролі Сталіна у творенні голодомору 1932–1933 рр.: "Звичайно, роль Сталіна в розкуркуленнях, у голодоморах 1932–1933 рр. та пізнішому терорі величезна й незаперечна. Але є вагомі сумніви в тому, що вона була визначальною. Звалювати все, чи навіть головне в злочинах 20–30-х років на одну особу — то відводити питання про відповідальність у бік, прикривати справжніх злочинців, шукати "стрілочника". Після Леніна-Бланка Сталін, очевидно, — найбільший злочинець у світовій історії, перед яким бліднуть інквізитор Торквемада та Чингізхан, а Гітлер міг би бути у нього лише бездарним учнем. Але й Сталін — то лише вершина айсберга… Сталін став повновладним диктатором-тираном лише в кінці 30-х років і залишався ним до кінця життя. Його безмежний деспотизм у цей

[1] Васильєв В. Командири великого голоду. Поїздки В. Молотова і Л. Кагановича в Україну та на Північний Кавказ. 1932–1933 рр. — К.: Генеза, 2001. — С. 22–23.

[2] Волкогонов Д. Семь вождей. — М.: Новости, 1999. — Кн. 1. — С. 203.

час безпідставно переноситься на решту 30-х і навіть на 20-ті роки, що зовсім невиправдано… На вершині влади, принаймні до 1937 р., Сталін був не один, Каганович і Молотов відігравали не меншу роль…”[1]

Тож яка ієрархія була насправді у спецслужбі-партії під кличкою КПРС у різні періоди і хто саме виконував роль Єгови-Ягве, сказати складно. А. Кіндратенко вважає, що “далеко не всі керівники були втаємничені у плани винищення українців, одним із заходів яких був голодомор. Вони розроблялися строго таємно якоюсь невеликою групою юдонацистів, і вже потім через компартію, ГПУ-НКВД та державні органи при мовчазному схваленні правлячого народу та світового жидівства реалізовувалися під прикриттям колективізації, соціалізації, індустріалізації тощо”[2]. Учений посилається на працю В. Ушкуйника (Ю. Ларікова) “Памятка русскому человеку”: “У скритій формі вища влада була в руках Кагана Кагановича та його найближчого юдейського оточення. Виконавча влада належала його Беку, Джугашвілі, який був також і “козлом отпущенія” у разі потреби… його безмежний “деспотизм” був лише ілюзією “для простого народу”[3].

Намагаючись зрозуміти, хто ж верховодив на початку 30-х років в УСРР, дослідник зауважує: “Це може видатися дивним (для нас), але, як свідчать самі жиди, справжнім намісником Русі-України на той час був навіть не польський жид Косіор, а маловідомий нам (краще сказати — зовсім невідомий) харківський жид Бротман-Бровдовський. “Він мав більшу владу в Україні, ніж губернатор британського домініону. В дійсності він був диктатором України” (“Амерікен Гібрю”). Про свої справи жиди знають краще, ніж ми. А хто ж тоді був справжнім диктатором СССР? Сталін? Але судити з реклами про якість товару дуже сумнівно”[4].

Чільну роль виконував Йосип Сталін у створенні голодомору 1946–1947 рр.

До не посвячених у пекельні більшовицькі таємниці, поза сумнівом, належав Христіан Раковський — голова українського радянського уряду під час першого голоду 1921–1923 рр. Цей факт свідчить про різні рівні поінформованості у власне єврейському середовищі більшовиків. “Хоч Х. Раковський і був високоповажним представником жидо-більшовицької номенклатури, але в плани масового винищення українців його не втаємничували, — вважає А. Кіндратенко. — Він щиро вірив у світле більшовицьке майбутнє — комунізм, а щоб втриматися на посаді, сумлінно виконував команди з Москви, інколи дивуючись непослідовності, як йому здавалося, своїх господарів: “Не дивлячись на те, що ми намагаємось виконати наші обов’язки, ми постійно чули нарікання, що не дотримуємо слова, але я не знаю ще випадку, щоб Політбюро засудило, як це робило щодо нас, ті центральні органи, зокрема, Наркомпрод, котрі систематично не виконують своїх обов’язків”, — писав він Біснуватому”[5]. І далі: “Треба зазначити, що Х. Раковський та, очевидно, українці, що були в тодішньому Політбюро та Уряді України, намагалися організувати допомогу голодуючим українським губерніям, про що свідчить протокол засідання Української економічної Ради

[1] Кіндратенко А. Етнічні війни проти українців. Геноцид. Голодомор 1932–1933. Причини, жертви, злочинці. — К.; Х., 2004. — С. 221–225.
[2] Там само. — С. 225.
[3] Там само. — С. 231.
[4] Там само. — С. 285.
[5] Там само. — С. 117.

про державну допомогу неврожайним губерніям України від 14 листопада 1921 р. ...але з цього нічого не вийшло...” А. Кіндратенко доходить такого висновку: “Очевидно, жидівська камарилья вирішила, що з покладеними на нього обов’язками — вимордувати голодом якнайбільше українців — Х. Раковський не упорався, бо говорив і про допомогу селу, і про злочинну недбалість щодо продовольчих потреб голодуючих губерній. У липні 1923 р. його звільнили з посади Голови Раднаркому УСРР і призначили послом у Великобританії. Про те, що якісь симпатії до селян та елементи людяності в Раковського були, свідчить його офіційна заява від 4 жовтня 1929 р. У ній він виступив проти насильницької колективізації сільського господарства, таврував методи примусу. Несвідомо, але фактично він виступив проти запланованого людомору 1932–1933 рр. Він писав про зародження особливого привілейованого прошарку, що складався з комуністів, які мали у своєму користуванні автомобіль, гарну квартиру, регулярну добре оплачувану відпустку і відрізнялись від комуністів, що працювали на вугільних шахтах й отримували 50–60 рублів у місяць”[1].

Вочевидь, знався на пекельній кухні більшовизму Лазар Каганович.

“З-поміж сталінців, які висунулися у 20-ті роки, найтиповішим був Лазар Каганович... Якщо ми вживаємо слово “нещадний” для загальної характеристики Кірова, то стосовно Кагановича слово “нещадний” звучить буквально — він не знав ні пощади, ні жалю впродовж усієї своєї кар’єри... Публічні виступи Кагановича того часу також сповнені закликів до нещадності та самопожертви. Однак, коли його самого звільнили з посади у значно легшій ситуації 1957 року, він благав Хрущова по телефону “не допустити того, щоб зі мною вчинили так, як розправлялися з людьми за часів Сталіна”. Неважко дійти висновку, що перед нами злочинець і боягуз”[2], — вважав Роберт Конквест.

Сталін кидав Кагановича у вирішальні періоди творення голодомору в Україну та на Кубань: з жовтня 1932 р. для посилення хлібозаготівель на Північному Кавказі, з лютого 1947 р. — в УРСР. “В. Молотов і Л. Каганович, звичайно, розуміли руйнівні наслідки політики радянського керівництва в Україні, — зазначає В. Васильєв. — Та обидва підтримували пропозиції Сталіна про створення великих державних запасів продовольства беззаперечно”[3]. Підтримували генсека ціною геноциду українського народу, домігшись у липні 1932 р. рішення Політбюро ЦК КП(б)У: “Вважати правильним встановлений ЦК ВКП(б) план хлібозаготівель по селянському сектору обсягом 356 млн пудів і прийняти його до беззастережного виконання”[4]. У цьому вони й виявилися “командирами великого голоду”.

Наприкінці жовтня 1932 р. Політбюро ЦК ВКП(б) ухвалило підготовлений Л. Кагановичем проект рішення “Про хлібозаготівлі та сівбу на Північному Кавказі”, що передувало голодомору та виселенню кубанських станиць, боротьбі з “контрреволюційними куркульськими елементами на Кубані”. Він ініціював курс на вилучення всіх фондів у рахунок хлібозаготівель, що позбавляло колгоспи

[1] Там само. — С. 117–118.

[2] Конквест Р. Большой террор. — Рига: Ракстниекс, 1991. — Т. 1. — С. 26–27.

[3] Васильєв В. Командири великого голоду. — С. 26.

[4] Там само. — С. 26; Див.: Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. — К., 1990. — С. 194.

зерна і робило голод неминучим. Саме Кагановичу, зазначає С. Кульчицький, належала ідея занесення на "чорну дошку" сіл за "злісне" невиконання хлібозаготівель.

"Наприкінці 1932 — на початку 1933 р. Північнокавказький крайком партії реалізував усі настанови Л. Кагановича. Тільки з чотирьох кубанських станиць, занесених на "чорну дошку" (Полтавської, Медведівської, Урупської, Уманської), вислали у північні райони країни 51 600 осіб, з інших станиць — не менш ніж 10 000. Було заарештовано і кинуто до в'язниць близько 100 000 осіб (з них 26 000 вивезли)"[1].

29 грудня 1932 р. на засіданні Політбюро ЦК КП(б)У в Харкові Л. Каганович зажадав від українських керівників виконати план хлібозаготівель до 15 січня 1933 р. Відтак було поставлено вимогу для колгоспів, які не виконали хлібозаготівельного плану, впродовж 5–10 днів здати все збіжжя, з насіннєвими фондами включно, а також схвалено розпродаж усього майна, позбавлення садибної землі та будівель одноосібників, які найбільше саботують хлібоздачу, у Харківській області — 1000 господарств, у Дніпропетровській — 500, а також висилку з Дніпропетровщини 700 селянських родин.

Таку саму зловісну роль відіграв цей більшовицький підручний "вождя народів" у голодомор 1946–1947 рр. Один із головних організаторів голодомору 1932–1933 рр. Л. Каганович 3 березня 1947 р. став секретарем ЦК КП(б)У з метою посилення темпів хлібозаготівлі в Україні і разом із М. Хрущовим постійно доповідав Сталіну про кількість зібраного та обмолоченого зерна, контроль за кожною молотаркою, про охорону та вивезення хліба з колгоспів. Як зазначалося, 10 жовтня вони доповіли, що план здачі хліба виконаний на 101,3 %, однак "саме виконання рішень партії й уряду з хлібозаготівель було головною причиною штучно створеного післявоєнного голодомору. Запасів на прожиття людям не залишилось ніяких — все забрала держава"[2].

Як висловився у листі до Сталіна від 15 березня 1933 р. С. Косіор, "голодування не навчило ще дуже багатьох колгоспників ума-розуму", тобто не перетворило їх на безумовно покірних рабів терористично-тоталітарної системи. Так само, додамо, й весь український народ після третього радянського голодомору. Однак цим висловлюванням колишній генеральний секретар Центрального Комітету Комуністичної партії (більшовиків) України С. Косіор виявив розуміння голодомору як інфернального методу виховання живих, але фізично та психологічно зламаних жертв голодоморної політики, і тим самим засвідчив свою особисту участь у свідомому терорі голодом на посаді республіканського генсека. Коли ж у квітні 1932 р. перед загрозою розростання голодомору українське політбюро звернулося до Сталіна з проханням розбронювати додатково 25 тис. тонн зерна задля безперебійного постачання робітників Донбасу і відрядило до Москви вирішувати питання В. Чубаря, С. Косіор написав Сталіну в листі від 26 квітня, що "будь-які розмови про "голод" на Україні потрібно категорично відкинути", отже, заперечив його широкомасштабний характер.

Інакше діяли Голова ВУЦВК Г. Петровський і Голова РНК УСРР В. Чубар. Українське керівництво на-

[1] Васильєв В. Командири великого голоду. — С. 49.

[2] Веселова О. М. Післявоєнний голодомор (1946–1947 рр.). — С. 167.

смілилося повідомити Сталіну та Політбюро ВКП(б) про голод ще наприкінці лютого, Г. Петровський запропонував С. Косіору попросити Політбюро ЦК ВКП(б) припинити хлібозаготівлі, оголосити вільну торгівлю хлібом, а також допомогти голодуючим. В. Чубар, "не схильний прикрашати дійсність, …напевне, досить відверто розповів Сталінові про голод, який в Україні набував загрозливих розмірів. Йому вдалося переконати Сталіна повернути з портів призначені на експорт 15 тис. тонн кукурудзи і 2 тис. тонн пшениці, спрямувавши їх на постачання України, — вважає дослідник В. Васильєв, характеризуючи інший тип керівника в умовах одноосібної диктатури та можливості відповідальної людини. — Крім того, з Центрально-Чорноземної області планувалося завезти 64 тис. тонн збіжжя за рахунок скорочення поставок хліба до східних районів СРСР. Припинялося також вивезення хліба з України до Закавказзя. Одночасно керівництво СРСР змушене було прийняти рішення про придбання 104 тис. тонн зерна на Далекому Сході (мабуть, у Китаї) і в Персії. Політбюро ЦК ВКП(б) доручало В. Куйбишеву спільно з В. Чубарем забезпечити із придбаного зерна безперебійне постачання України"[1].

Ірраціональна атмосфера в тоталітарній деспотії на сатанинських засадах мало придатна для логічного аналізу — вже за місяць ситуація змінилася. І коли 26 травня 1932 р. Політбюро ЦК ВКП(б) вирішило негайно надати насіннєву позику Україні обсягом 52 800 тонн, Сталін розгнівався і 2 червня написав Л. Кагановичу та В. Молотову: "Зверніть якнайсерйознішу увагу на Україну. Чубар своєю розкладеністю й опортуністичним нутром і Косіор своєю гнилою дипломатією (щодо ЦК ВКП) та злочинно-легковажним ставленням до справи — занапастять остаточно Україну. Керувати нинішньою Україною не до снаги цим товаришам"[2].

Отже, намагання хоч якоюсь мірою дбати про свій народ суперечило більшовицьким намірам і коштувало політичної та фізичної смерті для майже всього українського радянського керівництва у 30-ті роки. Проти партійних і державних керівників, які намагалися порятувати людей від голодоморів і не виконували неухильно вимог більшовицького керівництва, розгортався терор. Наявність опору місцевого управлінського апарату, який, зазначає С. Кульчицький, кваліфікувався як "зрада", підтверджує лист генерального секретаря ЦК КП(б)У С. Косіора від 13 грудня 1932 р. секретарям обкомів партії: "За останній час виявляється все більша кількість випадків зради з боку комуністів, не тільки сільських працівників (голів колгоспів, секретарів осередків, голів сільрад та ін.), а також з боку відповідальних керівних працівників районів". Від імені ЦК Косіор (фактично — Молотов) пропонував негайно ставити питання про виключення з партії "зрадників" з наступною їхньою висилкою на північ, ув'язненням їх на тривалі терміни, розстрілом. Усі випадки "зради" висвітлювалися у пресі[3].

В. Марочко подає статистичні дані: "Зокрема, у грудні 1932 р. Дніпропетровський обласний суд позбавив волі 1062 чоловіки, з них 59 розстріляно. Їх судили за невиконання хлі-

[1] Васильєв В. Командири великого голоду. — С. 18.

[2] Там само. — С. 20–21; РДАСПІ. — Ф. 81. — Оп. 3. — Спр. 99. — Арк. 45–46.

[3] Кульчицький С. В. Голод-геноцид 1933 року в Україні. — С. 50; Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. — К., 1990. — С. 290.

бозаготівельних планів... За невиконання планів хлібозаготівель було притягнуто до суду 327 комуністів, з них 9 розстріляно. Їх судили за відмову здавати хліб. Наприклад, секретар Носівського РПК Чернігівської області Яременко заявив восени 1932 року, що хлібозаготівлі — це грабунок селян, а в ЦК сидять контрреволюціонери. Він вийшов з партії. Таких випадків мужності людей, які ціною власного життя рятували інших, було досить в Україні"[1].

Виконавцями геноцидів-голодоморів в Україні були керовані та контрольовані партійно-державні і псевдогромадські структури соціалізму: на селі лютували хлібозаготівельні бригади у складі районних активістів, комсомольців, надісланих робітників-двадцятип'ятитисячників, міліціонерів. Надзвичайна комісія мобілізувала на хлібозаготівлі в Україні десятки тисяч фахівців, які місяцями жили в селах і вичавлювали із селян зерно, а позбавивши хліба, прирікали їх на голодну смерть.

Сучасні українські історики визнають, що до 1953 р. масовий терор в СРСР використовувався як метод партійно-радянського управління державою і що він мав превентивний характер задля попередження опору компартійній політиці.

[1] Марочко В. І. Геноцид українського народу — див. у кн.: Веселова О. В., Марочко В. І., Мовчан О. М. Голодомори в Україні. 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947. — К.; Нью-Йорк, 2000. — С. 110.